

УДК: 37: 255 (477. 81)“ 18/19”

І.Б. ТИМОЧКО

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ДОБРОЧИННО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БРАТЧИКІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ ПРАВОСЛАНИМИ БРАТСТВАМИ СУЧАСНОЇ РІВНЕНЩИНИ

***Резюме.** У статті зацентовано увагу на значенні процесу формування і розвитку братського руху в системі культурно-освітніх традицій Волинського краю. Здійснено спробу простежити процес використання історико-педагогічного досвіду православних братчиків на сучасному етапі.*

***Ключові слова:** християнські цінності, православні братства, просвітницько-громадська діяльність, благодійність, духовне просвітництво.*

Постановка проблеми. Сучасний світ стикається зі зростаючою дією дегуманізованих сил, які згубно впливають на молодь, створюючи в її свідомості відчуття втрати та порожнечі. Збільшується розрив між рушійними силами зміни в зовнішньому світі та внутрішньою сутністю людського буття. У демократичному громадянському суспільстві держава опирається на суспільство, тому що від нього отримує власну легітимність. Одночасно до найважливіших характеристик самого суспільства належать культура, освіта і релігія. Тому особливій **актуальності** набуває вивчення досвіду таких громадсько-релігійних організацій, як православні братства, з метою вивчення і використання традицій духовно-просвітницької та добродійної мети їхньої діяльності та способів її реалізації у практиці виховного процесу сучасного суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Значними для ретроспективного аналізу історико-культурних умов формування освітніх традицій православного братського руху мають наукові праці П. Андрухова, С. Жилюка, М. Моліса, І. Огієнка, В. Рожка, Н. Сейко [1; 4; 13; 16; 19; 24]. Аналізу традицій, специфіки управління та особливостей діяльності православних братств присвячені роботи сучасних дослідників (С. Гаврилюк, Я. Ісаєвич, Г. Капустін, С. Кваша, Г. Кособуцька, П. Кралюк, О. Сажок). [3; 5; 6; 7; 8; 9; 18].

У зв'язку з цим **метою статті** є вивчення специфіки використання історико-педагогічного досвіду просвітницько-громадської діяльності православних братств на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. В християнському етичному вихованні суспільства, традиції якого сформувалися на основі духовного просвітництва, найважливішими завданнями є наступні:

– формування розуму (свідомості), творення на основі віри та розуму власних ідеалів і чеснот;

– осягнення (розуміння, усвідомлення) стану, в якому: у розумі (свідомості) людини пануватиме віра й керуватиметься чеснотою мудрості, що наставляє розум розважно шукати правду; у волі людини пануватиме любов, що керуватиметься чеснотою справедливості, що наставляє волю бажати знайдену розумом правду; у почуттях – надію, що кріпитиметься чеснотами мужності, стриманості, які керують почуттями в небажаній ситуації і приборкують нахили до злих намірів;

– утвердження стану, за якого розум, віра й совість будуть спрямовувати всі порухи волі. Християнське етичне виховання базується на вірі, яка все прощає й витримує, на надії, яка ніколи не розчаровує та на любові, яка натомість нічого не вимагає, а здатна на самопожертву та милосердя до оточуючих [14, 26-27].

В основі української національної духовності покладена християнська система виховання, заснована на цінностях природного та надприродного пізнання, які гармоніюють

із вченням Святого Письма як своєрідною Божою педагогікою. Обов'язок державно-релігійних інституцій – допомогти суспільству, зокрема молоді, досягнути шлях до пізнання вічних понять Любові, Добра, Правди, Милосердя, до вивчення основ християнської моралі, що були покладені в основу духовно-просвітницької та добродійної діяльності православного братського руху другої половини ХІХ – початку ХХ століття і знайшли своє відображення в реалізації мети заснування сучасних православних братств ХХІ століття. Християнське моральне виховання є складовою частиною національного, відповідає сформованим традиціям духовного просвітництва, відповідає нашій ментальності, психіці, природній релігійності та традиційним рисам українського ідеалу людини. Християнське виховання є безперервною працею над формуванням душі й тіла людини, для усвідомлення нею єдиних морально-духовних цінностей. [23, 131].

За останні двадцять років, в період становлення національної свідомості суспільства та потреби розвитку християнських традицій духовного просвітництва, зросла необхідність в активній діяльності громадсько-релігійних організацій, зокрема – православних братств, які б дієво наслідували та продовжили традиції своїх попередників.

У зв'язку з цим православними структурами було розроблено „Концепцію роботи з молоддю”, де було визначено основну мету, цілі, завдання, методи, засоби і форми роботи та структурні підрозділи громадсько-релігійної духовно-просвітницької діяльності.

Реалізуючи основні завдання „Концепції роботи з молоддю”, було засновано та відновлено діяльність ряду православних організацій, а саме: „Союз православних братств УПЦ”, „Союз православних громадян України”, Благодійна організація „Благословіння”, Всеукраїнське об'єднання „Держава”, Кримський республіканський фонд „Мистецтво в ім'я Христа”, Східноєвропейський правозахисний центр сім'ї та особистості „Діалог”, Центр допомоги жертвам деструктивних культів „Світ без сект”, Місія Української Православної Церкви соціальної допомоги дітям тощо [20].

Реалізуючи завдання християнського просвітництва, було створено Союз православних братств УПЦ (Всеукраїнське православне братство Святого Архістратиґа Божого Михаїла) – це структурний підрозділ Української православної церкви, який був створений у зв'язку з активізацією прозелітизму іноземних неорелігійних утворень та з метою захисту православ'я, здійснення широкої місіонерської та благодійної діяльності [20].

Беручи до уваги те, що Українська православна церква впродовж століть була й залишається джерелом високодуховних моральних засад українського народу, – вона створила надійне підґрунтя збереження традиційного слов'янського менталітету та національної свідомості народу. Без сумнівів, на сучасному етапі розвитку суспільства існує значна кількість важливих соціально-болючих питань, що потребують невідкладного вирішення, існують відповідні державні й приватні благодійні програми, проте вони не здатні докорінно вирішити цю проблему. Тому, „лише пропагуючи здорові духовні цінності, милосердя, дієве співчуття, любов і терпимість, християнську взаємодопомогу, можна подолати найважливішу суспільну кризу – кризу людської душі” [22, 144]. Діяльність Союзу православних братств Української православної церкви сприяє становленню православного християнського світогляду, а також є одним із чинників створення „сприятливого ґрунту для утвердження здорових, духовно-моральних цінностей у нашому суспільстві” [22, 144].

На сучасному етапі нараховується понад тридцять православних братств. Досить відомими і значимими за результатами своєї просвітницько-громадської діяльності є сучасні православні братства, зокрема: Львівське молодіжне православне братство Почаївської чудотворної ікони Божої Матері, Всеукраїнське молодіжне православне братство в ім'я прп. Нестора Літописця, Православне братство на честь преподобних Антонія, Феодосія і всіх отців Києво-Печерських, Калузьке молодіжне православне братство імені прп. Іова та Феодосія Манявських, Ужгородське Православне молодіжне братство імені прп. Алексія Карпаторуського, Мукачівське Православне молодіжне братство імені прп. Сергія

Радонезького, Київське православне братство тощо. Серед них досить відомими є православні братства, що діють на історичній території Волині: Ковельське молодіжне братства імені прп. Іова Почаївського; Волинське православне братство тверезості Святого праведного Іоанна Кронштадтського; Молодіжне православне братство імені Преподобного Миколи Святоші, князя Луцького; Луцьке православне братство (Волинське крайове братство Святого апостола Андрія Первозванного) тощо.

На території сучасної Рівненщини досить активною є діяльність Рівненського православного братства імені прп. Феодора, князя Острозького; Братства святого Апостола і Євангеліста Луки в Рівному; Рівненського православного молодіжного братства; Православного братства на честь Казанської ікони Богоматері (с. Будераж, Здолбунівський район, Рівненська обл.).

Аналізуючи діяльність сучасних православних братств, нами було досліджено та встановлено багато спільних ознак з традиціями організації братського руху другої половини XIX – початку XX ст.

До складу братств, в основному, входять молоді люди, які є парафіянами православних храмів, при яких утворилося братства, чи інших парафій УПЦ, також представники духовної та світської інтелігенції, громадські діячі. Організаційні характеристики та діяльність братств регламентуються Статутом [21]. Братства очолюють або представники духовенства (парафіяльні священники), або ж активні світські діячі. Зокрема, Рівненське православне братство імені прп. Феодора, князя Острозького очолює ієрей Вадим (Петровський Вадим Станіславович, настоятель храму прп. Агапіта Печерського), Братство святого Апостола і Євангеліста Луки в Рівному – протоієрей Олександр (Качановський Олександр Ігорович, настоятель Апостола Луки храму в онколікарні), Рівненське православне молодіжне братство – Романуха Антон Володимирович, Православне братство на честь Казанської ікони Богоматері – протоієрей В'ячеслав (Гришук В'ячеслав Васильович, настоятель Покровського храму).

Основною ціллю сучасного братського православного руху, зокрема на Рівненщині, є: з метою виховної реалізації християнських традицій православ'я об'єднання православної молоді, сприяння її духовному розвитку та відродження православної віри; утвердження духовного просвітництва, виховної та місіонерської діяльності серед молоді; пропагування в молодіжному середовищі християнської моралі, православного світогляду, способу життя, впровадження в повсякденне життя практики християнського милосердя і благодійності; активне залучення молоді до церковного та громадського життя; впровадження та популяризація духовних традицій українського народу.

Зокрема, у статуті Рівненського братства імені прп. Феодора, князя Острозького серед цілей та форм діяльності братств зазначено, що братство ставить за мету:

а) відродження духовного просвітництва, православної науки, катехізації, виховної та місіонерської діяльності УПЦ;

б) вивчення релігійної та культурної спадщини і духовних традицій українського народу;

в) розвиток церковного і парафіяльного життя, формування та підвищення християнської самосвідомості людей;

г) відродження християнського милосердя і благодійності;

г) видавництво та розповсюдження релігійної літератури;

д) захист прав і законних інтересів УПЦ та її віруючих;

е) створення умов для розкриття та розвитку талантів і можливостей членів і кандидатів у члени братства;

є) здійснення контактів (у тому числі міжнародних) з питань, що відносяться до статутної діяльності. [21].

Аналізуючи звітну інформацію з приводу діяльності сучасних братств, нами виявлено основні *види* їх діяльності: організаторську, просвітницьку, добродійну, опікунську, видавничу.

Серед провідних *напрямів* просвітницько-доброчинної діяльності сучасних православних братств можемо виділити:

- активізація діяльності молодіжних осередків;
- турбота про будівництво та облаштування приходського храму;
- організація благодійних акцій, спрямованих на залучення громадськості до доброчинної роботи;
- організація та проведення бесід, лекцій на духовно-просвітницьку тематику;
- заснування гуртків та мистецько-духовних майстерень;
- надання допомоги малозабезпеченим, безпритульним, представникам соціально-незахищених категорій населення;
- надання допомоги людям похилого віку, інвалідам;
- здійснення опіки та проведення просвітницької роботи з дітьми-сиротами;
- підтримка та опіка хворих у лікарнях;
- організація культурно-освітніх заходів;
- створення православних клубів, бібліо- та відеотек;
- організація діяльності дитячих таборів та паломництв;
- видавництво молодіжних часописів та ін. [22, 146].

Серед провідних напрямів релігійно-просвітницької та благодійної діяльності рівненських православних братств виокремлено:

а) створення при православних монастирях, а також при парафіяльних храмах, центру релігійно-морального просвітництва, заснування гуртків, бібліотек, читалень, творчих студій, забезпечення їх життєвої діяльності;

б) проведення занять з вивчення Святого Письма, Закону Божого, історії Вселенської церкви та історії Православної церкви на Україні;

в) проведення християнських лекцій, конференцій, семінарів, виставок, фестивалів, ярмарок на релігійну тематику;

г) створення фондів з мистецько-художніх, музичних та інших творів, переважно на морально-виховну та релігійну тематику;

д) підготовка та направлення членів братств та інших осіб на навчання за кордон з метою впровадження православного просвітництва;

е) організація паломництв до православних християнських святинь як в Україні, так і за її межами;

є) здійснення контактів, зв'язків (у тому числі й міжнародних) з усіх питань, що стосуються статутної діяльності;

ж) відкриття представництва і відділень православних братств як в Україні так і за кордоном;

з) заснування благодійних фондів для надання матеріальної допомоги інвалідам, дітям-сиротам, вихованцям інтернатів, спецшкіл та особам, які особливо цього потребують;

і) організація доброчинних акцій, створення сиротинців, кухонь для неімущих [21].

Для реалізації просвітницько-громадської, соціально-доброчинної мети діяльності православні братства застосовують різні методи, засоби та форми роботи, визначені у „Концепції роботи з молоддю Української православної церкви”, причому, звіти про результати діяльності можна прослідкувати на офіційних сайтах православних братств [2; 10; 11; 15; 12; 20] або у документальних звітах, які зберігаються у канцеляріях єпархій [17].

Нами виокремлено головні *методи* діяльності сучасних братств:

а) методи організації просвітницько-доброчинної діяльності (діалог, бесіда, дискусія, переконання, метод власного прикладу тощо);

б) методи стимулювання (метод осуду, проведення „братських обговорень”, формування громадської думки тощо);

в) методи формування досвіду поведінки православної громади (активна участь братчиків

в організації соціально-доброчинних заходів; залучення до діяльності братства членів сімей братчиків, їх друзів, колег тощо).

Головними *засобами* здійснення просвітницько-доброчинної діяльності православних братств ХХІ століття стали: видавництво православної періодики, книг, брошур, листівок, застосування відеотеки при проведенні народних читань, результати діяльності гуртків, предмети релігійного культу. [22, 147].

Досить активну духовно-просвітницьку діяльність проводять члени Рівненського православного братства імені прп. Феодора, князя Острозького на чолі з ієреєм Вадимом, з ініціативи якого проводяться недільні лекції-читання. Відвідати лекції можуть усі бажаючі незалежно від віросповідання. Тематика таких недільних читань-лекцій в основному на духовно-просвітницьку, релігійну, морально-виховну тематику, до прикладу: “Сан патріарха в Православній церкві”, “Вчення Православної церкви про шанування Божої матері”, “П’ята заповідь Закону Божого. Тлумачення та детальний розбір”, “Вчення Священного Писання та святих отців про молитву”, “Християнське виховання дітей”, “Тлумачення ранкових молитв”, “Детальний розбір чину погребіння мирянина” тощо. Часто лекції проходять у формі бесіди, обговорення, дискусії; а також з використанням технічних засобів навчання. [17].

Також активну діяльність у сфері надання благодійної допомоги та підтримки знедолених, соціально незахищених категорій проводять члени Братства святого Апостола і Євангеліста Луки в Рівному на чолі з протоієреєм Олександром. Оскільки братство засновано при храмі Святого Апостола і Євангеліста Луки, який знаходиться при Рівненському онкодиспансері, то братчики є ініціаторами організації та проведення благодійних і волонтерських акцій для підтримки хворих та сімей тих, хто лікується в онкодиспансері. Часто братчики залучають до своєї діяльності молодь, зокрема у процесі організації та проведенні волонтерської роботи.

Цілеспрямовану благодійну діяльність проводять члени Рівненського православного молодіжного братства на чолі з Романухою Антоном. Братчики організують, збирають кошти для проведення благодійних акцій, а також для надання матеріальної допомоги дітям-сирота, дітям з неблагополучних сімей та іншим соціально незахищеним категоріям. Зокрема, активну меценатську допомогу надають вихованцям Вербівської загальноосвітньої школи-інтернату I-II ступенів. Організація братчиками вищезазначеної волонтерської допомоги полягає не лише у проведенні одноразових благодійних акцій, але й у постійній допомозі та підтримці вихованців інтернату; організації пізнавальних лекцій, бесід, ігор для дітей, практичних уроків, на яких діти виготовляють різноманітні вироби; перегляді з наступним обговоренням художніх, мультиплікаційних фільмів тощо. Слід зазначити, що абсолютно всі фінансові витрати на організацію такої волонтерської роботи члени молодіжного братства беруть на себе.

Висновок. Аналіз наукової літератури та інших історичних джерел дає можливість зробити висновок, що православні братства Волині у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття стали значущим суб’єктом просвітницько-громадської діяльності у сфері освіти й культури Волинського регіону. Їх діяльність позначилася на розвитку православної громади усього Південно-Західного краю, сприяла поширенню благодійної підтримки навчальних закладів та установ соціального захисту, стала підґрунтям для залучення громадської та приватної ініціативи до розвитку культурно-освітнього простору волинського краю. Діяльність православних братств періоду, який досліджується, не лише здійснила значний вплив на розвиток культурно-освітніх та морально-етичних традицій краю, але й знайшла своє відображення в організаційних характеристиках подальшого братського руху, що знайшло своє відображення у роботі сучасних православних братств, зокрема на території сучасної Рівненщини. Важливо, що окремим компонентом у структурі сучасних рівненських православних братств є молодіжні відгалуження, що сприяє забезпеченню наступності в просвітницько-громадській діяльності членів братства й накопиченню традицій цієї

діяльності протягом десятиліть, а також несе у собі потужний морально-християнський потенціал у вихованні підростаючого покоління.

У перспективі ми плануємо детальніше досліджувати напрями діяльності сучасних православних братств не лише на Рівненщині, але й на історичній території усього Волинського краю, а також проаналізувати вплив процесу залучення молоді до волонтерського братського руху на морально-етичне виховання молодого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрухов П. Волинська земля (хроніка-джерела-постаті) / П. Андрухов. – Сокаль: [б.м.в.], 1992. – 88 с.
2. Всеукраїнське молодіжне православне братство в ім'я прп. Нестора Літописця [Електронний ресурс] / режим доступу до статті: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки..** – назва з екрану.
3. Гаврилюк С. В. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX століття): [Монографія] / С. В. Гаврилюк. – Луцьк: РВВ „Вежа”, Волинський державний університет імені Лесі Українки, 2002. – 532 с.
4. Жилюк С. І. Російська православна церква на Волині (1793-1917 рр.) / Сергій Іванович Жилюк. – Житомир: Журфонд, 1996. – 174 с.
5. Ісаєвич Я. Братства та їх роль у розвитку української культури XVI-XVII ст. / Я. Ісаєвич. – К.: Наукова думка, 1996. – 251 с.
6. Капустін Г. Основні чинники відновлення православних братств на Волині в другій половині XIX ст. (за матеріалами фондової збірки обласного краєзнавчого музею) / Гліб Капустін // Наукові записки: 155-річчя від дня народження В. Г. Короленка. – 2008. – Випуск VI. – Рівне: видавець Олег Зень, 2008. – 276 с., 24 іл., 6 табл. – С. 124-126.
7. Кваша С. С. Педагогічна система Луцької братської школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Сергій Сергійович Кваша. – Український державний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 1997. – 24 с.
8. Кособуцька Г. П. Милосердя братств як вияв менталітету українського народу / Галина Пилипівна Кособуцька // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії [текст]: наукові записки РДГУ / М-во освіти і науки України, РДГУ; [редкол.: Р. М. Постолюкський, Л. О. Шелюк, С. С. Троян та ін.]. – Рівне: РДГУ, 2008. – Випуск 13. – 311 с. – С. 3-8.
9. Кралюк П. Луцьке Хрестовоздвиженське братство / Петро Кралюк. – Луцьк: Надстир'я, 1996. – 53 с.
10. Молодіжне братство імені преподобного Іова Почаївського, Українська Православна Церква, Володимир-Волинська єпархія, м. Ковель / [Електронний ресурс] / режим доступу до статті: [http://top.mail.ru/pages?id=1638682&period=2&date=2010-04-10&gender=0&agegroup=7&\(21.09.2012\)](http://top.mail.ru/pages?id=1638682&period=2&date=2010-04-10&gender=0&agegroup=7&(21.09.2012)). – назва з екрану.
11. На Закарпатті відбувся відкритий форум православної молоді / [Електронний ресурс] / режим доступу до статті: [http://ua-reporter.com/novosti/48736\(18.09.2012\)](http://ua-reporter.com/novosti/48736(18.09.2012)). – назва з екрану.
12. Наказ настоятелю Свято-Покровського храму с. Будераж Здолбунівського району протоієрею В'ячеславу (Грицику) / Українська Православна Церква. Канцелярія керуючого Рівненською єпархією. – Наказ № 56-у (від 20.10.2008 р.).
13. Огієнко І. І. Українська церква: Нариси з історії Української православної церкви: У 2 т.: Т. 1-2. / Іван Іванович Огієнко. – К.: Україна, 1993. – 284 с.
14. Огірко О. Християнська етика – могутній засіб педагогіки / О. Огірко // Мандрівець. – 2002. – № 4. – С. 26-28.
15. Православне братство на честь преподобних Антонія, Феодосія і всіх отців Києво-Печерських / [Електронний ресурс] / режим доступу до статті:

[http://bratstvo.ucoz.ua/\(17.09.2012\)](http://bratstvo.ucoz.ua/(17.09.2012)). – назва з екрану.

16. Рожко В. Є. Духовні православні освітні заклади Волині Х-XX ст.: Історико-краєзнавчий нарис / В. Є. Рожко. – Луцьк: Медіа, 2002. – 280 с.
17. Розклад лекцій, що проводяться в зібранні Братства Преподобного Феодора, князя Острозького (перше півріччя 2009 року) / Українська Православна Церква. Канцелярія керуючого Рівненською єпархією. – Наказ № 7-у (від 16. 02. 2009 р.).
18. Сажок О. Історія бібліотечної та видавничої діяльності церковних православних братств Волинської губернії у другій половині XIX – на початку XX ст. / Оксана Сажок // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: збірник наукових праць: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 16. – Рівне: РДГУ, 2009. – С. 243-247.
19. Сейко Н. А. Доброчинність у сфері освіти України (XIX – поч. XX ст.). Київський учбовий округ: монографія / Наталія Андріївна Сейко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 448 с.
20. Союз православних братств УПЦ / [Електронний ресурс] / режим доступу до статті: <http://spbu-ortodox.narod.ru>(01.10.2012). – назва з екрану.
21. Статут Православного братства імені прп. Феодора, князя Острозького / Українська Православна Церква. Керуючий Рівненсько-Острозькою єпархією. – Наказ № 282 (від 5 червня 1995 р.).
22. Тимочко І. Б. Просвітницько-громадська діяльність православних братств Волині (друга половина XIX – початок XX століття) / Ірина Богданівна Тимочко: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Рівне, 2011. – 308 с
23. Тимочко І.Б. Християнські цінності як важлива складова національного виховання / І. Б. Тимочко // Гуманітарний вісник ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”: науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 130-133.
24. 1000-ліття православ'я на Волині / упорядник М. Моліс (о. Миколай). – Дубно: б.м.в., 1992. – 149 с.

И.Б. ТЫМОЧКО. ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ БЛАГОТВОРИТЕЛЬНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БРАТЧИКОВ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX – НАЧАЛО XX СТОЛЕТИЯ ПРАВОСЛАВНЫМИ БРАТСТВАМИ СОВРЕМЕННОЙ РОВЕНЩИНЫ

Резюме. В статье обращено внимание на значение процесса формирования и развития братского движения в системе культурно-образовательных традиций Волынского края. Осуществлена попытка проанализировать использование историко-педагогического опыта православных братчиков на современном этапе.

Ключевые слова: христианские ценности, православные братства, образовательно-общественная деятельность, благотворительность, духовное просветительство.

I. B. TYMOCHKO. EXPERIENCE OF USING OF EDUCATION AND CHARITY OF BROTHERHOODS IN VOLYN' (THE SECOND HALF OF XIX – BEGINNING OF XX CENTURY) OF ORTHODOX BROTHERHOODS AT THE PRESENT RIVNE

The summary. The article pays attention to the importance of role of formation and development of brotherhood movement in the system of cultural and educational traditions of Volyn region. An attempt to trace the process of using historical and pedagogical experience of Orthodox brothers at the present stage is made.

Key words: Christian values, Orthodox brotherhoods, education and social activities, charity, spiritual enlightenment.

Одержано редакцією 23.11.2012 р.